

MUHASSİN b. ALİ b. EBÜ TÂLİB

1983, XLIII, 170, 197-199; Ethem Ruhi Fiğlalı, *Çağımızda İtikâdî İslâm Mezhepleri*, İstanbul 1980, s. 152; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zerî'a ilâ teşânî-fi'ş-Şi'a*, Beyrut 1403/1983, II, 152-159; M. Kâzım el-Kazvîni, *Fâtumatü'z-Zehrâ*, Beyrut 1404/1984, s. 324-327; Ebü'l-Kâsım el-Hüî, *Mu'cemü ricâli'l-hadîs*, Beyrut 1409/1989, I, 141; VIII, 216-228; Ahmed er-Rahmânî, *Fâtumatü'z-Zehrâ*, Beyrut 1411/1991, II, 519-544; İbrâhîm Emîni, *Örnek İslâm Kadını Hz. Fâtımâ* (trc. Fahrettin Altan-Seyyid Seccâd Hüseyîni), Kum 1412/1992, s. 204-210; Âyide Tâlib, *Fâtumatü'z-Zehrâ*, Beyrut 1418/1998, s. 221-227; Louis Massignon, "Muhassîn b. Ali", *İA*, VIII, 510-511; M. Yaşar Kandemir, "Fâtıma", *DİA*, XII, 221.

İLYAS ÜZÜM

MUHASSİR

(محسر)

Mina ile Müzdelife arasında bir vadi

(bk. MİNA; MÜZDELİFE).

MUHAŞŞİ SİNAN

(bk. SİNAN EFENDİ).

MUHATAP

Osmanlılar'da padişahın huzurunda yapılan tefsir derslerine müzakereci olarak katılan âlim

(bk. HUZUR DERSLERİ).

MUHAYRÎK en-NADRÎ

(مخيريق النضري)

Abdullâh (el-Husayn) b. ez-Zübeyr b. Bâtâ en-Nadrî el-İsrâîlî (ö. 3/625)

Sahâbî.

Asıl adı Husayn olup İslâmiyet'i kabul edince Hz. Peygamber kendisine Abdullah adını vermiştir. Muhayrîk isminin mahiyeti hakkında kaynaklarda bilgi yer almamakla birlikte Huzâî bunun "mihrâk" kelimesiyle ilgisi olabileceğine işaret etmekte (*Tahricü'd-delâlâti's-sem'iyye*, s. 564), sözlüklerde bu kelimeye "cömert;

uzun boylu, yakışıklı" gibi anlamlar verilmektedir (*Lisanü'l-'Arab*, "hrk" md.). Aslen Medine'de yaşayan Benî Kaynuکہ kabilesinin Sa'lebe b. Fityevn kolundan olup Benî Nadîr yurdunda ikamet ettiği için Nadîr nisbesiyle anılmıştır. Muhayrîk, Tevrat'ı iyi bilen ve geniş hurma bahçeleri bulunan zengin bir kimse idi. Resûl-i Ekrem, hem onun hem de Abdullah b. Selâm'ın dinlerini iyi bilmeleri ve selim bir fıtrata sahip olmaları sebebiyle İslâmiyet'i kabul edeceklerini umuyordu. Fakat Muhayrîk, muhtemelen dindaşlarının kendisine olan saygısından dolayı Uhud Gazvesi'ne (3/625) kadar dininden vazgeçmedi. Hz. Peygamber, Uhud Gazvesi için yola çıkınca Muhayrîk yahudilere Resûlullah'a yardım etmeleri gerektiğini söyledi. Onların, "Bugün sebt (şabat) günüdür, bu günde biz ona yardım edemeyiz" demeleri üzerine artık sebt günü diye bir şeyin kalmadığını belirterek Resûlullah'ın huzuruna çıktı ve müslüman oldu; ardından müslümanlarla birlikte savaşa katıldı. Bir süre sonra yaralandı ve mallarının tamamını Hz. Peygamber'e vasiyet etti, daha sonra da şehid oldu. Savaşa çıkmadan önce yakınlarına, ölmesi halinde mallarının tasarruf yetkisini Resûl-i Ekrem'e bıraktığını söylediği de rivayet edilmiştir (Taberî, II, 73).

Hz. Peygamber, Uhud Gazvesi'nden dönünce her biri sulak bölgelerdeki Benî Nadîr arazileri arasında yer alan Mîseb, Sâfiye, Dellâl, Hasnâ, Burka, A'vâf (A'râf) ve Meşrubetü Ümmî İbrâhîm adlı hurma bahçelerini 7 (629) yılında müslümanların kullanımı için vakfetti (İbn Şebbe, I, 111). Muhayrîk'a ait olan bu mallar, Benî Kaynuکہ'dan intikal etmiş olup Resûl-i Ekrem'in ailesi ve fakir müslümanlar için yaptığı harcamaların önemli kaynaklarından biriydi. Hurmalıklar daha sonraki dönemlerde halifelerin tasarrufuna geçti. Muhayrîk'ın hurma bahçelerinin Resûlullah tarafından müslümanlara vakfedilmesi İslâm'da ilk vakfı kimin yaptığı tartışmasını gündeme getirmiş, bazıları Hz. Ömer'in malını vakfetmesini, bazıları da Muhayrîk'ın Hz. Peygamber'e vasiyet edip onun da müslümanlara vakfetmesini ilk uygulama olarak kabul etmiştir.

İbn Sa'd, diğer kaynakların aksine Muhayrîk'ın İslâmiyet'i benimsemediğini, bu yüzden cenaze namazı kılınmadan müslüman mezarlığının bitişiğine defnedildiğini, Resûl-i Ekrem'in ona hayır duada bulunmadığını, onun için sadece, "Muhayrîk yahudilerin en hayırlısıydı" dediğini belirtmiş (*et-Tabakât*, I, 501), İbn Hacer'in *el-İşâbe'si* (VI, 57) dışında sahâbe biyografilerine dair eserlerde Muhayrîk'ın hayatına yer verilmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisanü'l-'Arab, "hrk" md.; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 501-503; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medineti'l-münevvere*, I, 110-111; Taberî, *Târîh* (Ebü'l-Fazl), II, 73; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, II, 375; III, 287-288; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 241, 290; Ke-lâî, *el-İktifâ* (nşr. Kemâleddin İzzeddin Ali), Beyrut 1417/1997, I, 360; II, 78; Nevevî, *Şerhu Müslim*, XII, 82; İbn Kesîr, *es-Sire*, IV, 37-38; a.m.f., *el-Bidâye*, III, 237; Ali b. Muhammed el-Huzâî, *Tahricü'd-delâlâti's-sem'iyye* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1405/1985, s. 564; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VI, 57; a.m.f., *Fethu'l-bârî* (Hatîb), V, 472; VI, 234; Bedreddin el-Aynî, *'Umdetü'l-kârî*, Kahire, ts. (İdâretü't-tubâati'l-müniriyye), XV, 20; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), III, 107-108; Abdülhay el-Kettânî, *Hz. Peygamber'in Yönetimi: et-Terâtîbü'l-idâriyye* (trc. Ahmet Özel), İstanbul 2003, I, 586-587.

İBRAHİM HATİBOĞLU

MUHAYYELÂT

(المخيلات)

Doğru ve kabul edilebilir olsun veya olmasın, insanda sevinç ve rahatlama yahut nefret ve sıkıntı duyguları uyandıran hükümler için kullanılan mantık terimi

(bk. BEŞ SANAT; ZANNİYYÂT).

MUHAYYER

(مخير)

Türk müzikisinde bir makam adı.

Türk müzikisinin çok eski makamlarından biri olup hüseyîni makamının incisi şeklinden ibarettir. Abdülbâki Nâsir Dede muhayyeri terkipler arasında zikreder. Dügâh perdesi üzerinde kurulu olan dizisi, bu perdedeki hüseyîni beşlisine hüseyîni perdesinde bir uşşak dördtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir. Dizi, tamamen hüseyîni makamı dizisinin aynısı olması sebebiyle bu makam basit makamlar içerisinde yer alır. Ancak muhayyer incisi seyirli bir makam olduğundan tiz durak muhayyer perdesi civarından seyre başlanır. Makamın güçlüsü de bu perde ol-

Muhayyer makamı dizisi (seyir alanı)

Muhayyer makamı dizileri